

Miletos’lu Hesykhios Illustrius: Konstantinoupolis’in Yerel Tarihi***Hesykhios the Illustrius of Miletos: The Local History of Constantinople***

Elif ALTEN*

Hesykhios’un Hayatı ve Eserleri

Miletos’lu Hesykhios’un hayatı hakkındaki bilgileri kendi memleketindeki kazılardan çıkan epigramlardan (Rehm, 1928, no. 341, 168-9; SEG 4, no. 425; Robert, 1948, no. 129 ve 134; Martindale, 1980, 555, “*Hesykhios Illoustrios*”; McCabe, & Plunkett, 1984, no. 447; Rehm, & Hermann, 1997, 116, 213, lev. 24.1; Merkelbach, & Stauber, 1998, 136, no.19; ayrıca Hesykhios için bk.Schultz, 1913; Kaldellis, 2005), M.S. IX. yüzyılda yaşamış Byzantion *patriarkhes*’i olan Photios’tan (*Bib. cod.* 69; ayrıca bk. Treadgold, 1980; Wilson, 1994, 1-22) ve X. yüzyılda yaşamış leksiograf *Suda*’nın (*η. 611. s. v.* <‘*Ἡσύχιος Μιλήσιος*=*Hesykhios Milesios*>) maddesinden öğrenebiliyoruz. Prokopios (M.S. 500-565)’un çağdaşı olan Hesykhios, Miletos doğumludur. *Suda*’ya (*loc. cit.*) göre, oğluyla aynı adı taşıyan baba Hesykhios, avukatı (= *dikēgoros* [*Δικηγόρος*]) ve kentin on askerden oluşan Roma birliğinin komutanıydı (= *dekurio* [*decurio*]). Annesi *Philosophia* adından da anlaşılacağı üzere eğitilmiş bir aileden gelmekteydi.

Hesykhios, Miletos’ta halk yapılarına mali destek sağlayacak (Rehm, 1928, no. 343, 169-171; Robert, 1948, 81,3; Jones, Martindale, & Morris, 1971, 429; McCabe, & Plunkett, 1984, no. 449; Rehm, & Hermann, 1997, no. 343) kadar zengin olmuş; ayrıca babasından kendisine bir miktar akar mülk ve para miras kalmıştır. *Praefectus*’ların seçkin *rhetor*’ları arasında sayılmış; doğudaki *praefectus praetorio*’luk (= Roma’da hukuki ve idari işlerle ilgilenen yüksek memurluk [*ἔπαρχος/ὑπάρχος τῶν πραιτωρίων*]) mahkemesinde avukatlık yapmış; Iustinianus’la yakın arkadaşlık kurmuş (M.S. 527-565) ve M.S. 565 yılından önce imparator tarafından kendisine *Illustrius* (önde gelen, seçkin) unvanı bahşedilmiştir. Muhtemelen Hesykhios, bu unvanı alarak avukatlık göreviyle de ön plana çıkan biri olmuştur. Treadgold’a (2007, 270 vd.) göre, bu unvan senato mertebesi olarak verilmiştir.

Photios (*Bib. cod.* 69) ve *Suda*’nın (*loc. cit.*) maddesine göre, Hesykhios’a atfedilen 3 eser bulunmaktadır:

- 1) *Onomatologos*: Bilginlerin hayatlarını anlatan sözlük (kayıp);
- 2) Iustinus Dönemi’ni (M.S. 518-527) anlatan kitap (kayıp);
- 3) *Historia Rhomaike kai Pantodope*: Roma ve Genel Tarih (fragman halinde korunmuş).

Bu son eser, Asur Kralı Belos Dönemi’nden (M.Ö. 673) başlayıp Anastasios’un (M.S. 491-518) ölümüne kadar gelişen olayları konu edinir. 6 bölümden oluşan eserin birinci bölümü; Asur Kralı Belos ile başlayıp Troya Savaşı’yla biter; ikinci bölüm ise Troya’nın düşüşünden Roma’nın kuruluşuna kadar geçen süreyi kapsamaktadır; üçüncü bölüm ise Roma Krallık Dönemi’ni içerir. Dördüncü bölümde de Roma Cumhuriyet Dönemi’nden Caesar’ın ölümüne kadarki süreç ele alınır. Beşinci bölümün anlatıldığı, imparatorluktan Konstantinoupolis’in

*Arş. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Antalya, elifalten@gmail.com

kuruluşuna kadarki süreci incelendiği bölümden sonra ise son bölümde de Konstantinos'tan Anastasios'un ölümüne kadar vuku bulan gelişmeleri işler.

Hesykhios'a atfedilen bu 3 eserden sadece *Historia Rhomaike kai Pantodope* adlı çalışmasının Byzantion ve Konstantinoupolis'e ilişkin 42 fragmanı günümüze ulaşmıştır. Bu çalışmanın da yukarıda bahsedilen ilk dört kısmı kayıptır. Bu eserin başlangıcı belli olmakla birlikte, sonu getirilmemiştir. Elimize ulaşan fragmanların ise 5. bölümün sonu 6. bölümün başı olduğu düşünülmektedir (Kaldellis, 2005). Zira ele geçen kısım Costantinus Dönemi (M.S. 324-337) ile bitmektedir. Oysa eserin Anastasios Dönemi'yle son bulması beklenirdi. Hesykhios'un bu çalışması, eksik olsa da İstanbul'un antikçağ tarihi, tarihsel coğrafyası, topografyası, mitolojisi ve kültürleriyle ilgili başka kaynaklardan öğrenemeyeceğimiz değerli bilgiler sunmaktadır. Hesykhios'un fragmanları ilk olarak 1851'de K. Müller tarafından *Fragmenta Historicorum Graecarum* adlı çalışmasında yayımlanmıştır. Ancak yazarın hayatı ve eseriyle ilintili yeterince bilgiye rastlanılmamaktadır. Doğu Roma tarihçilerinden K. Krumbacher'in 1897 yılında *Hesykhios* hakkında yayımladığı çalışmasında ve ayrıca H. Hunger'in 1978 yılında kaleme aldığı Doğu Roma bilginlerine ilişkin incelemesinde de bu konunun detaylı bir şekilde irdelenmediği görülmektedir (Kaldellis, 2005). Bu çalışmaların ardından T. Preger 1901'de Hesykhios'un fragmanlarının da içinde yer aldığı *Scriptores Originum Constantinopolitanarum* adlı 2 ciltlik bir eser yayımlamıştır. Bunun dışında Hesykhios, F. Nietzsche'nin dahi ilgisini (Gesammelte Werke I, 1922) çekmiş ve F. Nietzsche tarihçinin eserine göndermelerde bulunmuştur.

F. Jacoby, eserleri fragmanlar halinde ele geçen historiografların çalışmalarını derlediği anıtsal eserine (*Fragmente der griechischen Historiker*) Hesykhios'un eserinden kalan parçalarını da dahil etmiştir. Jacoby, belli bölümleri Preger'den daha iyi okumuş; ama ilk ve son bölümlerde bazı cümleleri atlamıştır (Kaldellis, 2005). 2009 yılında, Mehmet Fatih Yavuz da *Kubaba* adlı dergide "*Miletos'lu Hesykhios: Tercüme ve Yorum*" adlı bir makale kaleme almıştır. Bu çalışma kısa notlardan ibarettir. Ayrıca Murat Arslan, *İstanbul'un Antikçağ Tarihi* adlı kitabında (2010) Hesykhios'un fragmanlarını değerlendirmiş; kentin Klasik ve Hellenistik tarihine ilişkin panoptikon (tam görünüm) sunmuştur. Burada sunulan çeviri Jacoby'nin eserini baz almakla birlikte, Jacoby'deki 38 paragrafına Preger'in ilave 4 paragrafı da eklenmiştir.

Miletos'lu Hesykhios Illustrius: Konstantinoupolis'in Yerel Tarihi

1. Augustus Caesar'ın tek başına yönetimi ele almasından 362 yıl sonra, antik Roma için olayların da kritik aşamaya geldiği sırada Konstantios oğlu Konstantinos, krallık yetkilerini ele alınca eskisiyle aynı görkemde olmasını sağlayacak düzenlemelerde bulunarak Yeni Roma'yı (Byzantion) kurar. Zaten tiranlar ve krallar tarafından hem aristokratik hem de demokratik tarzda sık sık idare merkezi olarak kullanılmasından dolayı sonunda (Konstantinos'tan) önceki görkemine ulaşması mümkün olur.

2. Öncelikle eski şairlerden ve derleyicilerden yola çıkarak kentin başlangıçta nasıl meydana çıktığı ve kimler tarafından kolonize edildiğine dair yaptığımız çıkarımdan bahsetmemiz gerekir.

3. Pythia onlara (Argos'lulara) şu kehaneti verdikten sonra:

*“Karadeniz'in daracık ağzında
Trakya sahilinde bulunan bu kenti
İskan edecekler ne mutlu kişilerdir!
Burada 2 köpek yavrusu kurşuni denizi yalarlar,
Balıkla geyik burada aynı otlakta yemlenirler”.*

İlkin, Argos'luların yerleşkelerini, biri kuzeyden diğeri batıdan akarak Semestra olarak bilinen *nymphé*'nin tapınağı civarında denize karışan Kydaros (Alibeyköy Deresi) ve Barbyzes (Kağıthane Deresi) ırmaklarının ağızlarının bulunduğu bu yerde kurduklarını söylerler.

4. Kendilerine tahsis edilen bu bölgeye gelip kurbanlarla yerel tanrıları teskin ettikleri sırada, bir karga kurban etinden bir parça kapıp bunu Bosporos denen, ama kuşun uçuşuna bir çobanın dikkat çekmesinden ötürü bu andan itibaren Boukolia (Çobanlık) olarak da adlandırılan karşı yakaya götürür.
5. Diğerleri ise adını kente verdiği söylencesini anlattıkları Byzas'ın rehberliğinde aynı yere gemi yolculuğu yapanların Nisos'un soyundan gelen Megara'lılar olduğunu aktarırlar. Bazıları da Byzas'ın bölgenin *nymph*'si Semestra'nın oğlu olduğunu düşünürler.
6. O halde başkaları farklı anlatımlar kullanırken, biz ise inandırıcı bir incelemeye ulaşmayı dileyenlerle aynı safta bulunmayı istediğimiz için uygun bir şekilde başlangıcı Inakhos'un kızı Io'ya atfediyoruz. Zira Io, Argos'luların kralı Inakhos'un kızı olarak dünyaya gelir. Bunun bekaretini çok gözlü olduğu söylenen Argos korumaktadır. Genç kıza aşık olup Argos'u bir hileyle öldürmesi için Hermes'i ikna etmesinin ardından kızın bekareti Zeus tarafından bozulur ve (kızcağız) bir ineğe dönüştürülür.
7. Bunun üzerine Hera öfkeye kapılarak bu buzağının başına bir at sineği musallat eder ve onu kurak ve sulak her yere sürükler.
8. Io Trakyalıların ülkesine gelince bu bölgeye Bosporos adını miras bırakır, kendisi de Kydaros ve Barbyses nehirlerinin birbirlerine karıştıkları Keras (Haliç) adındaki yere gelerek buranın sakinlerine vuku bulacak olayları önceden haber verdikten sonra Semestra'nın sunağı yakınında bölgenin bundan ötürü Keras olarak adlandırılacağı Keroessa adında bir kız dünyaya getirir. Başkaları bölgenin adının daha çok coğrafi konumundan ötürü verildiğini söylerlerken, diğerleri ise ürünlerinin bereketinden dolayı Amatheia'nın geçişinin boynuzuna izafeten bölgeyi böyle adlandırırılar.
9. Daha sonra, Keroessa, *nymph* Semestra'nın yanında büyütülüp harikulade görünüşüyle sivilere Trakyalı genç kızları geride bırakır ve deniz tanrısı Poseidon ile ilişkiye girerek kendisini Trakya dolaylarında *nymph* Bizye yetiştirdiği için ismini ondan alan Byzas adında bir çocuk doğurur. Yurttaşlar bugüne kadar buradan hala su çekerler.
10. Böylece delikanlı gençliğinin zirvesindeyken ve zamanını Trakya dağlarında, vahşi hayvanlara ve barbarlara korku salarak geçirirken, yerel liderler tarafından gönderilen elçileri kabul ederek kendilerine dost ve müttefik olduğu hususunda onları ikna eder.
11. Bunun üzerine Trakyalıların kralı Melias bile vahşi bir hayvanla mücadele etmesi için ona haber gönderince Byzas da kendisinden onurlar kazanınca boyunduruğa vurulan boğayı kurban için sunarak atalarından kalma tanrıları teskin ettiği sırada aniden bir kartal ortaya çıkarak kurbanın kalbini kapıp kaçır ve Bosporia kıyısındaki burundan (Sarayburnu) boyunca uçarak Khrysepolis (Üsküdar) olarak adlandırılan yerin karşısına konar. Bu yere adını Khryseis ve Agamemnon'dan doğan Khryses, babasının defninden sonra Klytaimnestra'nın entrikasından kaçtığı ve Iphigeneia'nın aranması için acele ettiği sırada yaşamının sonu onu burada yakalayanca yöre sakinlerine kendi defninin hatırası olarak bırakır.
12. Böylece Byzas da kentin sınırını Bosporos Denizi'ndeki burun boyunca çizer. Söylediklerine göre Poseidon ve Apollon'un yardımıyla surları hiç bir tasvirin kafi gelemeyeceği şekilde tasarlayarak inşa eder.
13. Zira surların arasına sesi yankılatıp birbirlerine yansıtacak şekilde yedi kule inşa eder. Böylece kulelerde alarm borusu çalar veya başka herhangi bir ses çıkarsa yankıyı biri diğerinden almakta ve en sondaki kuleye kadar iletmektedir.
14. Bunları derleyenler tarafından dile getirilen başka bir hususu da atlamayalım: Herakles'in kulesi olarak adlandırılan kulenin düşmanların surlarını kulenin içindekilere iletmediği söylerler.
15. Surun çevriminden sonra tanrıların *temenos*'larını (kutsal alanı çevreleyen duvar) tamamlar:

Kraliyet alanı olarak adlandırılan yerin aşağısına doğru Rhea'nın tapınağı ile vatandaşların Tykheion (Tykhe heykeli) olarak da hürmet ettikleri kült heykelini adar. Poseidon'un *temenos*'unu deniz kenarında, şimdi *Martyr* (şehit) Menas'ın evi olarak düzenlenen yerde, Hekate'ninkini de Hipodrom'un bulunduğu yerin aşağısında; Kastor ve Polydeukes dediğim Dioskurlarınkini de Semestra'nın sunağının bulunduğu ve nehirlerinin birbirlerine katılıp insanların dertlerine deva buldukları yerde diker.

16. Strategeion olarak adlandırılan yerin yakınında ise Aias ve Akhilleus'un sunaklarını adar. Buraya Akhilleus'un hamamı adı da verilir. Sykai olarak bilinip ismini incir ağaçlarından aldığı kabul edilen yerde kahraman Amphiaros'un kutsal alanını inşa eder. Poseidon Tapınağı'nın biraz yukarısındaki *temenos* Aphrodite'nin, Trakya Dağı'na karşı olansa Artemis'in *temenos*'u olarak adlandırılır.

17. Kendi kenti için bu imar faaliyetlerini gerçekleştirdikten sonra, saldırıya geçen barbarları, özellikle de Trakya tiranı olan ve Byzas'ın kentine gelerek kahramanın bizzat kendisini çarpışmaya davet ederek bütün her şeyi yerle bir etmek niyetinde olan Haimos'u bertaraf etmesi gerekir. Byzas barbarın saldırısını beklemeden teke tek çarpışmaya girer ve Haimos'u adını verdiği tepeye yıkar.

18. Bahsi konu edinen zaferin ardından Byzas Trakya'ya kadar barbarların peşine düşünce İskitlerin kralı Odryses Istros'u (Tuna) aşip bu kent surlarını içerdekilerle birlikte kuşatır. Byzas'ın eşi, takdire şayan Phidaleia onun karşısında, düşmanların kalabalığından hiçbir korkuya kapılmaz, aksine kadınca bir yola başvurarak yılanların ittifakıyla barbarı dâhice alt eder.

19. Zira kent boyundaki yılanları bir alana toplayıp onları denetim altına aldıktan sonra aniden düşmanların karşısına çıkarak hayvanları ok ya da mızrak tarzında atar ve birçoğunu yaralayarak kenti bu şekilde kurtarır. Bundan dolayı, ayrıca kent boyunca yakalanan yılanları, böylesine yararlı oldukları için öldürmemek gerektiğine ilişkin eski bir söylem aktarılagelir.

20. Çok geçmeden Keroessa'dan doğmuş olan Strombos adında birisi kalabalık bir birlik sağlayarak Byzas'a savaş açar. Bunun üzerine tüm İskit halkı galeyana gelir, ayrıca hem Hellas'a hükmedenlerle birlikte Rhodos'luların azımsanmayacak bir savaş gücü, hem de komşu kent Khalkedon'un yöneticisi ve Megara kökenli bir kolonist olup buraya Byzas'ın *dikta* (*autarkhia*-tekli) yönetiminden 19 yıl önce gelen Dineos bir araya gelirler.

21. Bölge, kimilerince Khalkedon ırmağından; bazılarına göre, Troya Savaşı'nın vuku bulmasının ardından kahin Kalkhas'ın çocuğundan, başkalarına göre de Euboi'a'daki Kalkhis kentinden oraya gönderilen hatta Byzantion'u fark etmedikleri için kör olarak nitelendirilen kolonistlerden ötürü Kalkhedon adını almıştır.

22. Böylece Dineos Byzas'la ittifak için çok sayıda gemiyle birlikte gelince, kralları tahtı bıraktığı, ayrıca bütün halk çatışma içinde olduğu için, (Dineos) kente demir atamaz ve Anaplous olarak adlandırılan (Arnavutköy) yere gelir. Bir süre burada kaldığı için de buranın ismini Hestia'nın yeri olarak değiştirir.

23. Gerçekten de kısa süre sonra kente yürüyüp barbarları püskürterek bizzat Byzantion halkının sonraki komutanı olur. Bu süre zarfında kent sakinlerini bitap düşürecek kadar çok sayıda yılan türü kenti mesken tutar. Ama söylendiği gibi Poseidon'un da kendilerine yardım etmesi üzerine leylek diye bilinen kuşların saldırısıyla onları yok ederler.

24. Ne var ki leylekler çok geçmeden onların aleyhinde niyetler besleyip ölümlere sebep olunca, ayrıca onlar tarafından yakalanmış yılanları su sarnıçlarının yanına atınca, dahası bunları ana caddelerde yurttaşların üzerine gizlice fırlatınca seslerini çıkaramadan kala kalırlar.

25. Neyse ki Tyana'lılar arasında Apollonios adında biri perdahlı mermerden ve karşılıklı birbirlerine bakan üç leylek heykeli diker. Bu heykeller günümüze kadar leylek türünün kente girmesini engellemeye devam ederler.

26. Söylentiler üzerine komutan Dineos (görevi) bırakınca, Leon Byzantion'luların aristokrasisini ağırlar. Bu sırada Makedonyalıların kralı ve Amyntas'ın oğlu olan Philippos kalabalık bir askeri birlik toplayıp hendekler ve çok çeşitli savaş gereçleriyle surlara yaklaşıp kenti kuşatır.

27. Tanrının biri kent boyundaki köpekleri havlamaya kışkırtıp yangının dumanlarını da kuzey mahallelere sevk ederek onlarla ittifak içinde olmasaydı, aysız bir gecede ve şiddetli bir fırtına patladığı sırada kente saldırıp onu kolayca ele geçirirdi. Bu sayede uykudan uyanarak düşmanlara karşı süratle birleşen kent ahali yakındaki mezar taşlarıyla yıkılan kuleleri ayağa kaldırıp mazgalları da yenileyerek kenti neredeyse Philippos'un eline geçmek üzereyken kurtarırlar. Bunun hatırası olarak da Hekate'nin meşale taşıyan heykelini dikerek suru da Tymbosyne (mezartaşlı) olarak adlandırırılar. Tekrar deniz savaşına girişerek Makedonları kesin bir yenilgiye uğratırlar. Savaş bu şekilde sona erince Philippos Byzantion'lulara haklarını teslim eder.

28. Leon'un ölmesinin ardından, Atinalıların komutanı Khares 40 gemiyle birlikte Philippos'a karşı olan savaşta Byzantion'lularla ittifak için gelerek Khrysopolis (Üsküdar) ve Khalkedon (Kadıköy) arasında uzanan Propontis Burnu'nu ele geçirir ve burada demirleyerek savaş deneyimini burada yaşar.

29. Khares kendisiyle birlikte gelen ve hastalığa yenik düşen eşini kaybedince, onun için üzerinde perdahlı mermerden bir düvenin (Damalis) görüldüğü, sütunla karışık bir sunak dikerek bunu mezarının içine koydurtur. Zira eşi daha çok taşa yazılmış şu dizeler sayesinde günümüze kadar yaşayan bu isimle (Damalis) anılmaktadır.

30. Dizeler ise şöyledir:

*“Ben ne Inakhos'un kızı o ineğinin heykeliyim, ne de karşıdaki Bosporos Denizi adını benden alırsın.
Zira Hera'nın karşı konulmaz öfkesi vaktiyle onu
Pharos'a sürmüştü. Oysa ben Kekrops'lu (Atinalı) bir ölü,
Khares'in ise yatak arkadaşydım.
O, Philippos'un donanmasıyla savaşmak için
buraya yelken açtığında ben de geldim (onunla).
O vakitler Boidion (dövecik) iken ise adım, Khares'in yatak arkadaşı
olan ben şimdiyse tadını çıkarıyorum her iki kıtanın”.*

31. Khares Atina'ya yelken açtıktan sonra, isyana kalkışan Trakları köleliğe mahkum ederek kentin (Byzantion) Million denilen yerinde onların silahlarıyla gümüşten bir zafer anıtı diken Protomakhos askeri idareye atanır.

32. Protomakhos göçüp gidince Argos'lular arasında büyüyenlerden biri olan Timesios ilkin, Euxenios (misafirperver) olarak adlandırılan Karadeniz boyunca Ephesiates diye bilinen yörede buraya Ephesos'lular vaktiyle kolonilerini göndererek bir kent kurmaya teşebbüs ettiklerinde Byzantion'a ilişkin kehanetine bir kez daha kulak verirler:

*“Burada iki köpek yavrusu kurşuni denizi yalarlar,
Balıkla geyik burada aynı otlakta yemlenirler”.*

Karşıda bir kent kurmaya çalışır, ne var ki (bu konuda) umudunu kaybedince Byzantion'lularla birlikte tek bir polis altında birleşir. Tüm halkın komutanı tayin edilince de sayelerinde yurttaşları nezaketli ve müşfik kıldığı yasalar çıkarıp günlük meselelere dair sözleşmeler hazırlayarak, ayrıca nezih ve uygar töreler oluşturarak kenti daha büyük ve kazançlı bir hale getirir.

33. (Timesios) ayrıca tanrıların pek çok tapınağını bizzat kendisi yaptırmış, önceden varolanları ise yeni bezeklerle dekore etmiştir. Nitekim Karadeniz'in burnunda uzanan ve bir zamanlar Iason'un 12 tanrıya adadığı harabe haldeki tapınağı yeniden ayağa kaldırır ve Phriksos olarak adlandırılan limanın üzerindeki Artemis'in tapınağını da yeniler.

34. Bunun (Teimesios'un) ardından Kalliades Byzantion'un komutanı olarak görevdeyken, hem yabancı hem de aynı kandan düşmanlara karşı son derece kahramanca çarpıştıktan sonra Basilika olarak adlandırılan bölgenin aşağısında Byzas'ın dillere destan heykelini diktirir ve üzerine şu şekilde yazdırır:

*“Güçlü Byzas ve sevgili eşi Phidaleia'yı
bir arada Kalliades bezeyerek dikti”.*

35. Bu gelişmeler Byzantion'luların aristokrasi ve demokrasi, hatta tiranlık idaresi altında buldukları farklı dönemlerde vuku bulmuştur. Bununla birlikte Romalıların iktidarı, konsüllerin marifetiyle tüm krallıkları gölgede bırakınca ve hatta Hellen soylarını da köleleştirince, doğal olarak Byzantion'lular da buna (Roma egemenliğine) mütemadiyen boyun eğmişlerdir.

36. Bununla birlikte bir süre sonra Roma'da Severus'un tahtta olduğu sırada (Byzantion'lular) Doğu'nun hakimi olan Niger'e bel bağlayarak imparatoru (Severus'u) karşılarına almaya cüret edince, onun (Severus'un) tarafından kent statüleri ellerinden alınarak ve sur tahkimatları da yıkılarak (sonradan) Herakleia'lular adını alan Perinthos'lulara tabi kılınırlar.

37. Severus'un öfkesinin dinmesinin ardından masraflar için askeriye vergisi tahsis ederek (Byzantion'lular) için Zeus Hippios'un sunağının, aslında Diomedes'in kısıraklarını burada ehliştirdiği için Herakles'in mevkiye Zeuksippos adını verdiğini söyledikleri Herakles Koruluğu olarak bilinen yerin, aşağısına doğru en büyük hamamı hiçbir masraftan kaçınmadan inşa edince, ayrıca bunun yakınında bulunan ve Dioskurlara adanan, tunç obeliskler üzerindeki yumurta bezekleri sayesinde at yarışının dönüş noktalarının *ephoros*'ların nişanelerini ifşa ettikleri Hipodrom meydanını oturma sıraları ve revaklarla süsleyince eski ihtişamlarını daha görkemli bir şekilde geri kazanırlar.

38. Buna istinaden Severus ve oğlu Antoninus yaşadıkları sürece kent Antonina olarak adlandırılır; imparatorların tanrı katına çıkmalarının ardından ise tekrar Byzantion adını alır.

39. Konstantinos Roma tahtına çıktıktan sonra ismini imparatorun alan *agora*'nın daha önce dışına taşmayan surları 'Portici Troadenses' olarak bilinen revakların berisine taşıyıp, ayrıca kentin komutanlığını yapmış olan şahsiyetler burada onurlandırıldıkları için 'Komutanlar Forumu' olarak bilinen yerde yaptığı icraatlar gibi hamamlar ve kutsal yapılarla Eski Roma'nın şanına yaraşır pek çok şey bahşedip onu hayranlık uyandıran bir güzelliğe kavuşturarak ihtişamına ihtişam katınca, kent imparatorun (bu) olağanüstü cömertliği karşısında ismini değiştirmek hevesine kapılarak Konstantinoupolis adını alır; (bunu da) mermer bir stel üzerine yazdırır.

40. (Konstantinos) ayrıca bir sütunun üzerine annesi Helene'nin heykelini diktirir ve bu yere Augusteion adını verir. Bunun dışında Yüce Roma'dan kendisini takip ederek gelmiş olan senatörlere de kendi şahsi hazinesinden inşa ettirdiği evleri bağışlar.

41. Bunun yanında [Konstantinos yönetimi aldığı] kente su kemeri bağışlanır. Ayrıca Forum olarak adlandırılan yerin karşısında 2 apsis ile üzerinde yurttaşlara güneş benzeri ışık saçan Konstantinos'un (heykelinin) dikili olduğunu gördüğümüz, her yerden görülebilen porfür renkte (Thebai taşı) bir sütun dikilidir. Bunların dışında *Senatus*'a ait binalar yaptırarak bunlara *Senata* adını verir. Bu binaların içlerinde de Dodona Zeus'unun heykelini, iki adet Athena Pallas heykelini, küçük bir kutsal alanı ve kraliyet avlusunu yaptırır.

42. Konstantinos herşeyi bahsedildiği şekilde tamamladıktan sonra hükümrانlığının yirmi beşinci yılında Mayıs ayının on birinde takdis gününün tüm gereklerini yerine getirmesinin ardından hipodromda at yarışını izlediği sırada bundan sonraki her doğum gününde kendi stelinin o sırada iktidarda bulunan imparatorla halk meclisi tarafından alışıl gelmiş hürmetle göz önüne çıkarılmasını buyurur. Konstantinoupolis peşisıra gelen imparatorların günümüze kadar idaresi altına kalarak bu ihtişama işte bu şekilde ulaşır.

Hesykhios'a Ait Olduğu Kesin Olmayan Fragmanlar

1 Başlangıca şu kısım eklenmiştir:

Konstantinoupolis, Augustus Caesar'ın monarşisinden 362 yıl sonra görkemli bir şekilde işte böyle imar edilmiştir. Öncelikle konuyu eski şairlerden ve derleyicilerden başlayarak ele alıp onun nasıl doğduğu, sırasıyla kimler tarafından kolonize edildiği ve bu kraliyet başkentinin atalardan kalma özellikleri anlatmaya değerdir.

17 λόφον'dan sonra şu kısım eklenmiştir:

O halde bahsedilen bu Haimos, Byzas ile savaşmak üzereyken Apollon'dan bir kehanet rica eder ve (ondan) şu dizeleri alır:

“*Phoibos (senden) daha erdemli biriyle savaşmamı buyurdu;
Zira tanrı onu kanatları altında tutuyor,
Tüm yerküre hatta yukarıda engin gökyüzü ona huşuyla saygı gösterir*”.

Kehanet işte Haimos'a bunları açıklar. Tıpkı düşmanları tarafından (danışılmış olmakla birlikte) Byzantion'a yararı dokunacak kehanetlerin verilmesi örneğinde söz konusu olduğu üzere sahip olduğu öngörü sayesinde kendisine dindarca davrananlar için hayırlara vesile olmak insansever tanrı için ne kadar olağan bir durumsa, ben de tanrının Byzantion'a dair öngörüsünü bir kez daha o kadar takdirle karşılıyorum.

41 πολιταις'tan sonra şu kısım eklenmiştir:

Güvenliği ve korunması için sütunun temellerine ve *probasis*'lerine, pahalı ahşaplar, azizlerin naaşları, şükran somunlarını taşıyan sepetlerle haydutlardan ele geçirilmiş 2 haç ve içinde kutsal yağ bulunan bir su mermeri konur. Her ne kadar bazılarının dediği gibi o sırada *Senatus*, dillerden düşmeyen simgesi olan Palladion'un Roma'dan getirilmesini ve sütunun temellerine konulmasını onaylamış olsa da, bu girişim zenginlikten gözü dönmüş bu insanların (senatörlerin) tamamen destansı budalalıklarıdır.

41 ἀλλήν' den sonra şu kısım eklenmiştir:

İmparator Konstantinoupolis'te sadece Roma'dakiler benzeri gözalcı binaların yanı sıra Capitolum'u da imar etmekle kalmamış; ayrıca Aziz Eirene'nin (Aya İrini), Khristos'un muhterem ve üst düzey öğrencilerinin/havarilerinin, Aziz Mokios'un ve baş melek Mikhael'in hem Anaplous'taki hem de Sokrates'in, Konstantinos'un pekçok inanılmaz işaretleri gördüğünü ve duyduğunu iddia ettiği Sosthenes'teki kiliseleri gibi tanrısal ve kutsal yapıları büyük masraflarla inşa ettirmiştir.

KAYNAKÇA

- Arslan, M. (2010). *İstanbul'un Antikçağ Tarihi: Klasik ve Hellenistik Dönemler*. İstanbul: Odin Yayıncılık.
- FGrHist. *Die Fragmente der Griechischen Historiker*. F. Jacoby. Berlin 1923-1930, Leiden 1940-1958.
- GRBS. Greek, Roman and Byzantine Studies.
- Hunger, H. (1978). *Die Hochsprachliche Profane Literatur der Byzantiner*. Munich.
- Jones, A. H. M., Martindale, J. R., & Morris, J. (1971). *The Prosopography of the Later Roman Empire: Volume I, AD 260-395*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kaldellis, A. (2005). “The Works and Days of Hesykhios the Illustrious of Milesios”. *GRBS*, 45, 381-403.
- Krumbacher, K. (1897). *Geschichte der byzantinischen Litteratur von Justinian bis zum Ende des oströmischen Reiches (527-1453)*. Munich: Nabu Press.
- Martindale, J. (1980). *Prosopography of the Later Roman Empire: vol. II, A.D. 395-527*. Cambridge: Cambridge University Press.
- McCabe, D. F., & Plunkett, M. A. (1984). *Miletos Inscriptions: Text and List*. Princeton: Institute for

Advanced Study.

- Merkelbach, R., & Stauber, J. (1998). *Steinepigramme aus dem Griechischen Osten, Band 1: Die Westküste Kleinasiens von Knidos bis Ilion*. Stuttgart & Leipzig : B.G. Teubner.
- Müller, K. (1851). *Fragmenta historicorum graecorum*. (FHG IV.) 143-177.
- Nietzsche, F. W. (1922). *Gesammelte Werke I*. München: Musarion.
- Photios *Bib. cod.* = *Bibliotheca, codex*. Ed. R. Henry. Paris: Les Belles Lettres. 1971.
- Preger, T. (1901). *Scriptores originum Constantinopolitanarum*. Lipsiae: B.G. Teubner. 1901-1907.
- RE. Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft.
- Rehm, A. (1928). "Inchriften". Ed. T. Wiegand. *Milet. Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen seit dem Jahre 1899 Bd. 1, Heft 9: Thermen und Palaestren*. Berlin: H. Schoetz & Co., g.m.b.h..
- Rehm, A., & Hermann, P. (1997). *Inchriften von Milet I*. Berlin & New York: Walter de Gruyter.
- Robert, L. (1948). *Hellenica: Recueil d'épigraphie, de numismatique et d'antiquités grecques, vol. IV. Épigramme du Bas-Empire*. Paris: Librairie d'Amérique et d'Orient, Adrien-Maisonneuve.
- Schultz, H. (1913) 'Hesykhios (10) Illustrios'. Ed. Georg Wissowa. *RE* 8.2, 1322-1332. Stuttgart.
- SEG Supplementum Epigraphicum Graecum. (Vols. 1-11). Ed. Jacob E. Hondius. Leiden 1923-1954.
- Suda. Suda-Suidas, Suidae Lexicon. Ed. A. Adler. *Suidae Lexicon I-IV*. Leipzig: BG. Teubner. 1928-1971.
- Treadgold, W. (1980). *The nature of the Bibliotheca of Photios*. Washington, D.C: Dumbarton Oaks center for Byzantine Studies.
- Treadgold, W. (2007). *The Early Byzantine Historians*. Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan.
- Wilson, N. G. (1994). *Photios, The Bibliotheca: a selection*. London: Duckworth.
- Yavuz, M. F. (2009). "Antik İstanbul Tarihinden Kısa Notlar: Miletoslu Hesykhios (FGrH 390). Tercüme ve Yorum". *Kubaba*, 14, 41-58.